

ARHIV M.A.A.; SA ZASJEDANJA "SVEPRAVOSLAVNOG SABORA" U BEOGRADU 2004. GODINE.

Akademik **Enver HALILOVIĆ**

Deklaracija Svesrpskog sabora i drugi historijski oblici velikosrpskih političkih projekata

DEKLARACIJA SVESRPSKOG SABORA I DRUGI HISTORIJSKI OBLICI VELIKOSRPSKIH POLITIČKIH PROJEKATA

Sažetak

Deklaracija Svesrpskog sabora Jedan narod, jedan sabor -Srbija i Srpska usvojile su Vlada Srbije i Vlada Republike srpske u Beogradu (8.06.2024.). Ona predstavlja srbijansku državnu sadržajnu sintezu svih historijskih oblika velikosrpskih političkih projekata, od Načertanija Ilije Garašanina (1844.), preko Memoranduma SANU (1986. i 2012.) do danas. Sve prethodne hegemonističke velikosrpske etnocentričke projekte pisali su pojedinci iz srbijanske vlasti ili njoj vrlo bliski, svi imaju neku literarno, naučnu, historijsku, doktrinarno-političku, teorijsku, formu i sadržaj. Deklaraciju je pisala i usvojila srbijanska vlada i ima pravnu, praktično-političku formu i sadržaj, ima državno obavezujuću upotrebnu vrijednost. Deklaracija Svesrpskog sabora sadržajno obuhvata, najmanje, četiri tematske oblasti: (1) objašnjenje Svesrpskog sabora, sastav i članstvo njegovog izvršnog organa, Nacionalnog savjeta srpskog naroda, njegov okvir rada i sastav; (2) hegemonističke: (a) etnopolitičke, (b) vjersko duhovne i (c) kulturološki postulirane sadržaje; (3) Negaciju srpskog genocida u Srebrenici i Rezolucije UN o Genocidu u Srebrenici (23.05.24.); (4) Antibosanske i antidejtonske postulate.

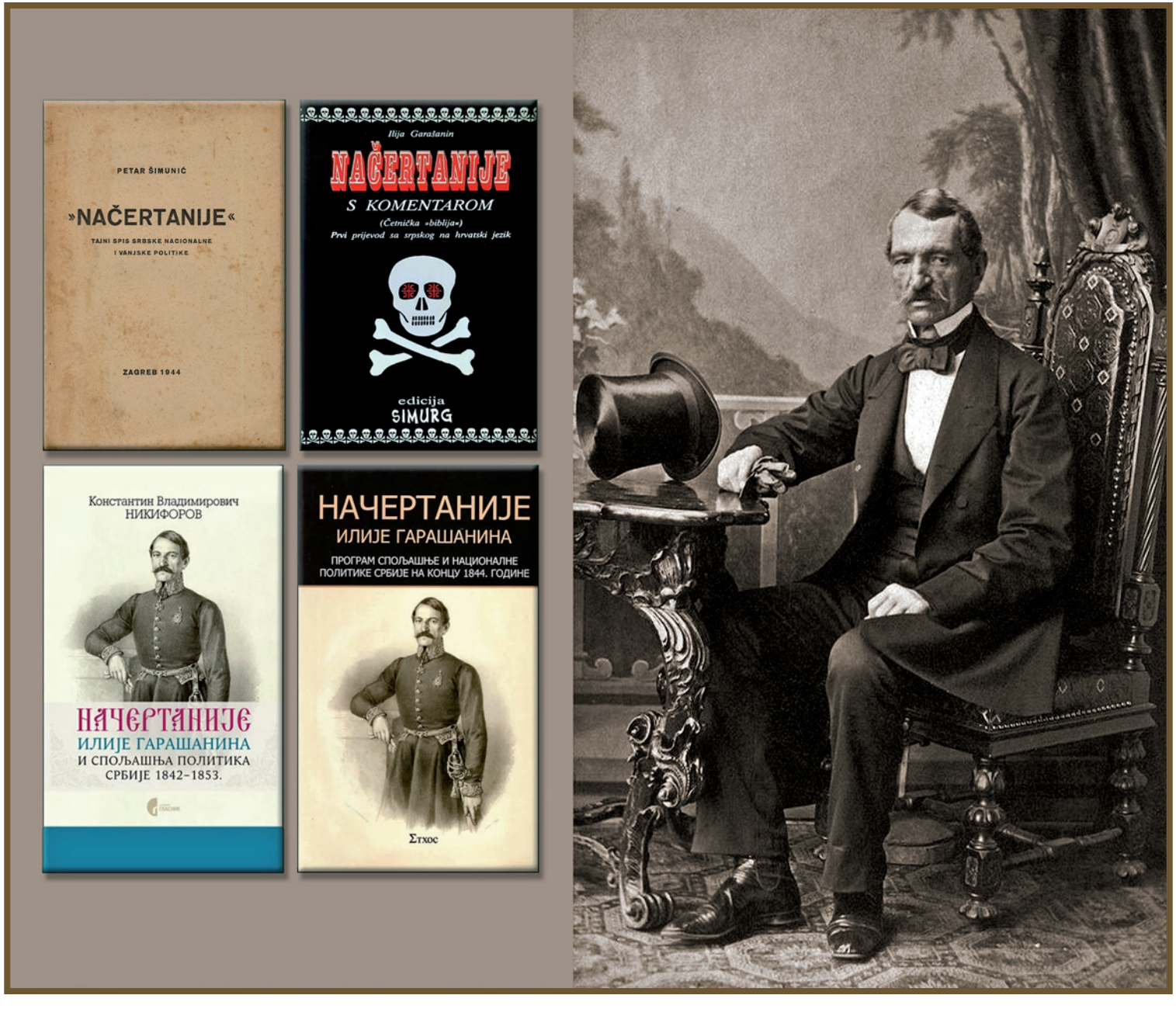
Ključne riječi: *deklaracija, svesrpski sabor, velikosrpski hegemonistički projekat, srbijanska etnopolitika, srbijanski etnocentrizam, srpski Genocid u Srebrenici, antobosanski antidržavni projekat, pravno-politička agresija, iredentistički secesionistički dokument, državni integritet, legitimitet i legalitet, Visoki predstavnik u BiH, slavenski etnički identitet, konsenzus naroda, postulat, itd.*

DECLARATION OF THE ALL-SERBIAN PARLIAMENT AND OTHER HISTORICAL FORMS OF GREATER SERBIAN POLITICAL PROJECTS

Abstract

The Declaration of the All-Serbian Parliament One Nation, One Assembly - Serbia and Srpska was adopted by the Government of Serbia and the Government of the Republic Srpska in Belgrade (June 8, 2024). It represents the Serbian national content synthesis of all historical forms of Greater Serbian political projects, from Načertani Ilija Garašanin (1844), through the SANU Memorandum (1986 and 2012) to the present day. All previous hegemonic Greater Serbian ethnocentric projects were written by individuals from the Serbian government or very close to it, all of which have thier literary, scientific, historical, doctrinal-political, theoretical, form and content. The declaration was written and adopted by the Serbian government and has a legal, practical-political form and content, it has a state-binding utility value. The declaration of the All-Serbian Assembly covers at least four thematic areas: (1) explanation of the All-Serbian Assembly, composition and membership of its executive body, the National Council of the Serbian People, its operational framework and composition; (2) hegemonic: (a) ethnopolitical, (b) religiously spiritual and (c) culturally postulated content; (3) Denial of the Serbian genocide in Srebrenica and the UN Resolution on the Genocide in Srebrenica (May 23, 2024); (4) Anti-Bosnian and anti-Dayton postulates.

Key words: *declaration, All-Serbian Parliament, The Great Serbian Hegemonic project, Serbian ethnopolitics, Serbian ethnocentrism, Serbian Genocide in Srebrenica, Anti-Bosnian anti-state project, legal-political aggression, irredentist secessionist document, state integrity, legitimacy and legality, High Representative in BiH, Slavic ethnic identity, consensus of the people, postulate etc.*

■ ILIJA GARAŠANIN, AUTOR VELIKOSRPSKOG TAJNOG, NACIONALISTIČKOG I EKSPANZIONISTIČKOG PROGRAMA *NAČERTANIJE* (1844.), ZA POTREBE TADAŠNJE SRPSKE VLADE. MEĐUTIM, *NAČERTANIJE* JE IDEOLOŠKI OSNOV POKUŠAJIMA STVARANJA VELIKE SRBIJE, KAKO TOKOM 19. TAKO I U 20. STOLJEĆU. (ARHIV M.A.A.)

Deklaracija Svesrpskog sabora[1] sadržajno obuhvata, najmanje, četiri tematske oblasti:

(1) Objašnjenje Svesrpskog sabora, sastav i članstvo njegovog izvršnog organa, Nacionalnog savjeta srpskog naroda, njegov okvir rada i sastav; (2) Hegemonističke: (a) etnopolitičke, (b) vjersko duhovne i (c) kulturološki postulirane sadržaje; (3) Negaciju srpskog genocida u Srebrenici i Rezolucije UN o genocidu u Srebrenici; (4) Antibosanske i antidejtonske postulate.

Deklaracija Svesrpskog sabora koju su usvojile Vlada Srbije i Vlada Rs u Beogradu (8.06. 2024.) predstavlja državnu, srbijansku, sintezu svih historijskih oblika velikosrpskih političkih projekata, od Načertanija Ilije Garašanina (1844.), preko Memoranduma SANU (1986. i 2012.) do do danas.

1. Svesrpski sabor čine: predstavnici Srba izabrani u zakonodavne i izvršne organe vlasti Srbije, Republike srpske i Crne Gore, članovi akademija nauka i umjetnosti, članovi Sabora Srpske pravoslavne crkve i drugi "predstavnici srpskog naroda" koje je pozvao organizator Svesrpskog sabora.

2. Svesrpski sabor osnovao je izvršni organ, Nacionalni savjet srpskog naroda, koji je zadužen za kordinaciju, praćenje i izvršavanje akata Svesrpskog sabora, kao i donošenje svojih akata, što znači da Nacionalni savjet svesrpskog sabora nije puki izvršni organ Svesrpskog sabora. On ima pravo da donosi svoja akta, kako se kaže u Deklaraciji, svakovrsna sopstvena akta. Nacionalni savjet srpskog naroda nije samo izvršni organ Svesrpskog sabora, već savjet srpskog naroda kao cjeline, ma kako to bilo praktično upitno i intrigantno. On je svesrpski predstavnički organ koji postoji i djeluje trajno. U njegov sastav ulaze predstavnici Srba izabrani u zakonodavne organe vlasti i srpskih nacionalnih građanskih institucija.

Putem Nacionalnog savjeta srpski narod funkcionira i djeluje kao ujedinjena, jedna, cjelina. On je institucionalni predstavnik srpskog naroda u cjelini, ne samo Srba u regionu, već i Srba iz Evrope, Afrike, Azije, Sjeverne i Južne Amerike, Australije. U Nacionalni srpski sabor ulaze, pored političkih predstavnika, istaknuti naučnici, umjetnici, poduzetnici, sportisti i drugi svesrpski značajni pojedinci.

---

[1] Deklaracija o zaštiti nacionalnih interesa i političkih prava i zajedničkoj budućnosti srpskog naroda. Jedan narod, jedan sabor - Srbija i Srpska, 8.06.2024. Beograd.

3. Deklaracija nije usvojena na Svesrpskom saboru neposredno, jer taj skup nije imao legitimnu institucionalno predstavničku moć. Na njemu nisu bili prisutni samo predstavnici Srba izabrani u zakonodavne i izvršne organe vlasti u Srbiji i susjednim državama, već i građani bez bilo kakvog izbornog legitimiteta. Ali, sama Deklaracija usvojena na zajedničkoj sjednici dviju vlada, pod zadnjim brojem, brojem četrdesetdevet, predviđa njeno usvajanje na odvojenim sjednicama Skupštine Srbije i Narodne skupštine Republike srpske.

4. Nekoliko je bitnih razlika između svih prethodnih pansrpskih nacionalističko hegemonističkih dokumenata i Deklaracije Svesrpskog sabora. Prvo, za razliku od svih ostalih velikosrpskih etnocentričkih dokumenata koje su pisali pojedinci, Deklaraciju Svesrpskog sabora su kreirali dva predsjednika, predsjednik Srbije i predsjednik Republike srpske, a usvojile dvije vlade, Vlada Srbije i Vlada Republike srpske. Nijedan prethodni pansrpski dokument nije formalno bio usvojen kao programski dokument državne vlasti. Deklaracija Svesrpskog sabora je oficijelni programski politički dokument predsjednika Srbije i Vlade Srbije. Dakle, on nije vizija, želja, doktrina, teorija, naučno historijska ili politološka vizija nastala u glavi nekog pojedinca ili grupe političara, državnika, naučnika, političke organizacije ili političke stranke, kulturnog ili naučnog udruženja ove ili one provenijencije. On je oficijelni državni dokument, za sada predsjednika države i državne vlade, ali koji će uskoro biti usvojen i na državnom zakonodavnom organu vlasti, na Skupštini.

5. Radi komparacije donosilaca velikosrpskih projekata kroz historiju i ovog, Deklaracije Svesrpskog sabora, navedimo sljedeće činjenice: *Načertanije* je napisao jedan čovjek, iako na važnoj državničkoj funkciji; tekst *Srbi svi i svuda* napisao je Vuk Stefanović Karadžić kao kao lingvist, jezikoslovac, sakupljač narodnih poslovica, pripovijedaka, pjesama i drugih umotvorina; antropogeografske i historijskodemografske velikosrpske spise: *O nacionalnom radu* (1907.), *Aneksija Bosne i Hercegovine i srpsko pitanje* (1908.), *Geografski i kulturni položaj Srbije, Raspored balkanskih naroda* (1913.), *O našoj državi, O iseljavanju Bosanskih Muhamedanaca*, napisao je Jovan Cvijić.

Ustav organizacije *Ujedinjenje ili smrt* poznate kao *Crna ruka*, napisao je Dragutin T. Dimitrijević Apis. Članovi *Srpskog kulturnog kluba:* Vaso Čubrilović napisao je spise *Iseljavanje Arnauta i Manjinski problem u novoj Jugoslaviji*, nobelovac književnik Ivo Andrić napisao je *Elaborat o Albaniji 1939. godine;* Program četničkog pokreta napisao je Draža Mihailović; projekat *Homogena Srbija* napisao je Stevan Moljević; *dva memoranduma* SANU napisale su grupe naučnika iz nekoliko naučnih oblasti itd. Samo je *Deklaracija* Svesrpskog sabora službeni dokument države Srbije. Šta to znači u historijskom smislu, u smislu komparacije ovdašnjeg i prethodnih srbijanskih vlasti i režima, je posebno pitanje. Teorijska i historijska geneza etničkog pansrpstva je, također, pitanje za sebe; pitanje za sebe je i evolutivni sadržaji, političko tematski i teorijski kontinuitet pansrpstva, od I. Garašanina do danas.

■ ARHIV M.A.A., DRAGUTIN DIMITRIJEVIĆ APIS I NEKI ČLANOVI TAJNOG DRUŠTVA CRNA RUKA (POZNATA I POD NAZIVOM UJEDINJENJE ILI SMRT) PREDSTAVLJALI SU DRUŠTVENU SNAGU KOJA JE ČINILA GLAVNI OSLONAC DINASTIJE KARAĐORĐEVIĆ.

6. Druga razlika među njima je da svi prethodni velikosrpski, regionalno hegemonistički politički projekti, imaju neku literarno, naučnu, historijsku, doktrinarno-političku, teorijsku, formu i sadržaj, Deklaracija ima, prije svega, pravnu,

praktično-političku upotrebnu vrijednost. Ona je pravni akt, ne po formi, već po tome da je donesena na zajedničkoj sjednici najviših izvršnih organa, dviju vlada, vlade Srbije i Vlade Rs, s potpuno sigurnošću da će biti usvojena i na dva najviša zakonodavna organa, na dva parlamenta, Skupštini Srbije i Narodnoj skupštini Rs. Njegova provedba je obavezujuća, ukoliko organi vlasti države Bosne i Hercegovine, Visoki predstavnik UN za Bosnu i Hercegovinu, svojim odlukama ne spriječe njegovu primjenu u Republici srpskoj. Za razliku od svih drugih, koji su bili, manje više literarne, teorijske i naučno-obrazovne, ovaj dokument je pravno-političke prirode. Navedimo u tom smislu sljedeće komparativne činjenice: Npr. *Načertanije* je jedna historicističko-politološka studija koju je napisao pojedinac, državnik, Ilija Garačanin, Memorandumi SANU su naučno politološko-sociološke studije koje je napisala naučno-obrazovna ustanova, Deklaracija je pravno-politički dokument organa vlasti Srbije i Rs. Stoga ovaj pansrpski dokument, nacionalsocijalističkog tipa, je prvi hegemonistički državno-instisucionalni, pravno-politički akt usmjeren direktno protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i dejtonskog ugovora, ali i protiv još nekoliko država u okruženju.

7. Analizom najznačajnijih doktrinarno i politički najuticajnijih velikosrpskih projekata koji su direktno uticali na sadržaj i tokove historije Zapadnog balkana na vrlo opasan i negativan način zapaža se da oni vrlo snažno prožimaju Deklaraciju Svesrpskog sabora. Iz naprijed navedenih razlika između njih i Deklaracije izvodi se pitanje: ako su svi prethodni velikosrpski politički projekti izazvali tolika historijska stradanja do sada kolika može izazvati Deklaracija? Deklaraciji Svesrpskog sabora ne tiče se samo Bosne i Hercegovine, već cijelog regiona, te posljedice njenog uticaja mogu biti time veće.

8. Ovdje smo komparirali samo etnopolitičke velikosrpske doktrinarne spise kao političke dokumente. Ostavljamo po strani brojne izvan političke, književne, naučne, historiografske, vjerske i druge spise i djela u kojima svesrpske etnocentričke političke ideje i teorije nisu iskazane u političkoj formi. Na ovom mjestu ne govorimo o književno literarnim djelima koja se u smislu djela *Književnost i zlo* Žorža Bataja mogu karakterizirati i nazvati *književnošću zla* u srpskoj književnosti, kakva su *Gorski vijenac* P. Petrovića Njegoša, *Seobe* Miloša Crnjanskog, *Na Drini Ćuprija* Ive Andrića, *Nož* Vuka Draškovića, *Deobe* Dobrice Ćosića itd.

9. Velikodržavni-velikosrpski, etnocentrizam i hegemonizam imaju dvostoljetno trajanje, od otvaranja Istočnog pitanja i traje do danas. Ima trajanje koliko i velikohrvatski etnocentrički politički projekti prema Bosni i Hercegovini, ali ovdje se bavimo ovim prvim. To je etnopolitička i velikodržavna ideja prisutna i ugrađena u sve pore, ne samo, društvenog i državnog, kolektivnog duha i svijesti, već i individualne, naučne, književne, kulturološke, političke, obrazovne, vjerske i svake druge oblike srpske svijesti. Prva, ili među prvima, politička doktrina srpskog velikodržavnog etnocentrizma obuhvatnog sadržaja je Načertanije Ilije Garašanina.

10. O doktrinarnim ideološko-etnopolitičkim, kulturnim i drugim principima sadržaja i postulatima Načertanija ovdje nema potrebe govoriti. Oni su manje više poznati. S obzirom na ono s čim hoću da ga dovedem u vezu i uporedim sa Deklaracijom Svesrpskog sabora *Jedan narod jedan sabor - Srbija i Srpska* jeste napomena o elementarnim službenim, državničkim, funkcijama Garašanina u ondašnjoj srpskoj vlasti u poredjenju s autorom Deklaracije. Ilija Garašanin (1812-1874.) bio je političar, ministar unutarnjih i vanjskih poslova, značajna ličnost u političkom životu Srbije u vrijeme Ustavobranitelja. Tadašnja srpska vlada ga je imenovala 1837-e godine za komandanta srpske vojske. Učestvovao je u nasilnoj smjeni kneza Mihaila Obrenovića i dovođenju na prijesto Aleksandra Karađorđevića. Od 1843-e do 1852-e godine bio je ministar unutarnjih poslova i predsjednik vlade Kraljevine Srbije. Načertanije je napisao 1844. godine kao ministar unutarnjih poslova pod uticajem poljske emigracije, a posebno Adama J. Čartorijskog, poljskog političara i književnika koji je nosio glas vodećeg eksperta za Istočno pitanje. To je prvi srpski nacionalni i ujedno državnički politički program tzv. srpskog pitanja. Podnaslov *Načertanija* je *Program spoljne i nacionalne politike Srbije 1844. godine*. Iz podnaslova ovog spisa vidljiva su dva međusobno preklapajuća, podudarna, pravca srpske politike do danas, a to su sažimanje srbijanske državne i etnonacionalne politike. To je najbitnija karakteristika i Deklaracije Svesrpskog sabora, s bitnom razlikom u stepenu državno-političke moći njenog tvorca u odnosu na Iliju Garašanina. Duhovni tvorac Deklaracije je aktuelni predsjednik Srbije, uz asistenciju i sufliranje predsjednika bosanskohercegovačkog entiteta Republika srpska. Funkcionalna moć aktuelnog predsjednika Srbije je realno neuporedivo veća od državničke i političke moći Ilijene Garašanina, u svoje vrijeme.

11. U *Deklaraciji*, kao i u *Načertaniju*, podudaraju se, međusobno proizvode i uvjetuju: (a) državna politika, politika države Srbije i (b) njena etnonacionalna politika. Sveukupna politika države Srbije, svi njeni konkretni oblici u svim oblastima, od školstva do kulture, kao i sve njene manifestacije, su etnocentrične.

Etnički sadržaj je suština srpske nacionalno-državne politike i obrnuto. Taj postulat čini srpsku nacionalnu politiku osvajačkom, hegemonističkom, velikosrpskom, velikodržavnom u odnosu na sve narode koji žive s onima koje srbijanska vlast naziva Srbima i prema kojima razvija zaštitnički politički odnos. Zbog toga je ova, ali i svaka druga etnopolitika, kao državno-nacionalna politika, u sukobu sa drugim etnokulturnim i etnopolitičkim zajednicama, narodima. Svaka etnopolitika koja "brine" o svojim etničkim i kulturnim sunarodnicima, ne vodeći računa o istom i jednakom pravu drugih etnokulturnih i etnopolitičkih zajednica nužno vodi u svojevrstan, historijski i konkretan, oblik nacizma. Srpski regionalni etnocentrizam *Deklaracije* je krajnji doktrinarni historijski oblik srpske etnonacionalne države i državne politike Srbije od nastanka *Načertanija* do danas.

ARHIV M.A.A., PRVI SVESRPSKI SABOR: "JEDAN NAROD, JEDAN SABOR – SRBIJA I SRPSKA".

II. **Hegemonističke**: (a) **etnopolitičke**, (b) **vjersko duhovne i** (c) **kulturološki postavke Deklaracije**

1. Sadržaj srpstva u smislu njegovog kulturoločkog određenja u Deklaraciji, kao i inače, potiče iz prošlih vremena, iz vremena Vuka Stefanovića Karadžića, Jovana Cvijića, Vase Čubrilovića, Aleksandra Rankovića, Vojislava Šešelja, Slobodana Miloševića, Ive Andrića i brojnih srpskih knjizevnika knjizevnosti zla, od Perta P. Njegoša, Miloša Crnjanskog, mladog Vuka Draškovića i drugih, do Dobrice Ćosića. Ono ima šire i uže određenje, širi i uži obim i sadržaj.

a) šire po obimu i sadržaju značenje srpstva je ono koje podrazumijeva svjetovnu kulturu stvorenu i izgrađenu na srpskom jeziku pod kojim se podrazumijeva Srpski jezik, kako se kaže u Deklaraciji, "oba izgovora - ekavskog i ijekavskog izgovora". To drugačije kazano znači da se pod Srpskim jezikom i na njemu stvorenoj svjetovnoj kulturi, nauci, književnosti, umjetnosti, arhitekturi itd. podrazumijeva i ona svjetovna kultura koja je stvorena ne samo na ekavskom izgovoru srpskog jezika, već i na njegovim ijekavskim izgovorima, na Bosanskom, Hrvatskom i Crnogorskom jeziku. Ovo, šire značenje sadržaja i obima srpstva kao kulture je negacija posebnosti postojanja Bosanskog, Hrvatskog i Crnogorskog jezika i i na njima stvorenih kultura.

b) uže značenje srpstva, u svjetovnom smislu, je ono koje podrazumijeva svjetovnu kulturu izgrađenu na srpskom jeziku ekavskog izgovora. Na ovom značenju srpstva uspostavlja se bliska međusobna saradnja Srba, ma gdje živjeli, uključujući i onu između Srbije i Rs. Ono podrazumijeva stvaralaštvo i kulturu stvorenu na srpskom jeziku ekavskog izgovora.

2. Matično pismo srpskog jezika i u širem i u užem značenju srpskog jezika i kulture je ćirilično pismo, naglašava Deklaracija. U njenoj tridesetprvoj tački se kaže da je ćirilica matično pismo srpskog jezika u oba izgovora, ekavskog i ijekavskog.

3. Sve kulturne vrijednosti nastale na srpskom jeziku i ćirilici je srpska kultura.

4. Sva kulturna dobra i vrijednosti koje su nastale na srpskom, hrvatskom, bosanskom, crnogorskom jeziku, na ćiriličnom i latiničnom pismu, je srpska kultura, također. Dakle, Deklaracija Svesrpskog sabora negira postojanje bosanske, hrvatske, crnogorske kulture. U tački tridesetjedan Deklaracije indirektno se tvrdi, bez imenovanja, da su ijekavski izgovori srpskog jezika, Bosanski, Hrvatski i Crnogorski jezik, što znači da Deklaracija negira Bosanski , Hrvatski i Crnogorski jezik kao posebne i samostalne jezike u odnosu na Srpski jezik. Oni su posebni oblici standardizacije Srpskog jezika. Drugčije kazano,

prema Deklaraciji, Bosanski, Hrvatski, Crnogorski jezik su govorne varijante Srpskog jezika sa svojim standardizacijama. Uz negaciju navedenih jezika, Deklaracija, u istoj tački, pripisuje , isključivo Srbima, ćirilično pismo. U istoj tački, Deklaracija daje pravo srpskom narodu na upotrebu srbijanskih nacionalnih simbola i njihovo isticanje na javnim mjestima, ma gdje živjeli i ma šta o tome mislili njihovi susjedi u tim državama. Srpski, svesrpski nacionalni simboli koje srpski narod ma gdje živio ima pravo isticanja na javnim mjestima su: srbijanska himna "Bože pravde" kao svesrpska himna i dvoglavi orao Nemanjića kao nacionalni svesrpski grb.

deklaracijom je proces etnokulturne srbizacije pravoslavnog stanovništva izvan Srbije završen. Deklaracija sve Srbe izvan Srbije srbijanizira, svi imaju srbijanske simbole: himnu "Bože pravde" i grb Srbije, dvoglavi orao Nemanjića, kao svoje nacionalne simbole, ma gdje i gdje god živjeli. U njoj se ne pravi razlika, već se nameće jedno, Srbin u Srbiji i Srbin izvan Srbije. Na osnovu toga, ma gdje da je Srbin tu je i to je Srbija. Identifikacija Srba Srbije i Srba uopće je čist oblik srbijanizacije svih Srba, njihovo političko državno ujedinjenj, bez obzira gdje živjeli, u Srbiji ili izvan nje. Proces posrbljavanja, srbizacije, i srbijanizacija Srba imaju isti, državno-politički, sadržaj. Etnokulturni identitet se transformira u državno-politički, etnija se pretvara, postaje, nacija. Vrši se političko-nacionalna srbijanizacija srpske etnokulture, srbijanizira se etnički srpski narod izvan Srbije. Na tom osnovu, Srbima izvan Srbije nameće se ideologija matične države Srbije, prihvataju se njeni državni simboli kao svoji, formira se čitav ideološki koncept tzv. matične države Srbije. Deklaracija donosi na vidjelo i objelodanjuje koncept, prije svega, regionalne, ali i svesrpske državno-političke srbijanizacije Srba.

5. Srpska duhovna kultura u Deklaraciji, također, ima dva značenja, šire i uže značenje.

a) srpska duhovna kultura u užem smislu je pravoslavlje. To je izvorna srpska vjera.

b) Međutim, "priznajući sve vjeroispovijesti i podržavajući slobodu vjeroispovijesti" Deklaracija pod tačkom broj devet "prepoznaje nezamjenjiv značaj pripadnika srpskog naroda drugih vjeroispovijesti", što vrlo jasno i nedvosmisleno govori da Deklaracija pod duhovnom kulturom srpskog naroda ne podrazumijeva samo njegovu duhovnu kulturu u užem smislu, pravoslavlje, već i islam i katoličanstvo. Srpskoj pravoslavnoj crkvi, u istoj tački Deklaracije, odaje se posebno priznanje da "pod svojim okriljem ujedinjuje najveći deo srpskog naroda", čime se indirektno tvrdi da cio srpski narod nisu samo pravoslavci, već i katolici i muslimani, odnosno da nije srpska samo Srpskva pravoslavna crkva, već da su i druge crkve, crkve drugih naroda, srpske crkve. Prema Deklaraciji, Srbi u vjerskom smislu su "pluralan multikonfesionalan narod", pravoslavne, islamske, katoličke vjere, čime se negira vjerski identitet većine Bošnjaka kao muslimana i većine Hrvata kao katolika.

Pod okriljem Srpske pravoslavne crkve je samo, kako se kaže u navedenoj, devetoj tački Deklaracije, "najveći deo srpskog naroda". Deklaracija, u tom smislu, stvara percepciju da se pod srpskim narodom podrazumijevaju i oni narodi

koji nisu pravoslavne vjere, koji su katolici i muslimani. U vjerskom smislu, Srbi su pluralan multikonfesionalan narod, pravoslavne, islamske, katoličke vjere. Deklaracija je tako negacija vjerskog identiteta nesrpskih naroda s kojima žive Srbi, prije svih Bošnjaka i Hrvata. Svi narodi u regionu s kojima žive Srbi su Srbi različitih vjera. Srbi nisu samo pravoslavci ujedinjeni u Srpsku pravoslavnu crkvu, već i oni narodi historijski srpskih zemalja koji s njima žive, a pripadnici su islama ili katoličanstva. Njima se saopštava da su također Srbi, ali nepravoslavne vjere.

Da ironija i uvreda te vrste bude veća, u Deklaraciji, u tački broj devet, se kaže da Svesrpski sabor poštuje sve vjeroispovijesti i podržava slobodu vjeroispovijesti, ali ipak daje do znanja da su, u etničkom smislu pripadnici srpskog naroda i oni narodi koji nisu pravoslavne vjere. Srpska pravoslavna crkva, kaže se u Deklaraciji, ne objedinjuje sve Srbe, izvan nje ostaju nepravoslavni Srbi, Srbi drugih vjeroispovijesti. Ona objedinjuje samo Srbe pravoslavne vjere. Prepoznajući Srpsku pravoslavnu crkvu, tačka broj deset, kao jedan od stubova nacionalnog, kulturnog i duhovnog identiteta srpskog naroda u cjelini, Svesrpski sabor joj daje ključnu političku, ne duhovno-vjersku, ulogu pansrpskog hegemonizma, što je nesporna historijska i aktualna društvena činjenica. Ime Srpska pravoslavna crkva u Bosni i Hercegovini je uvedeno 1922-e godine, u vrijeme okupacione vlasti prve Jugoslavije. Sa raspadom druge Jugoslavije, stvaranjem suverene države Bosne i Hercegovine, ona bi mogla promijeniti svoje ime novim imenom, Pravoslavna crkva Bosne i Hercegovine, u skladu sa kanonskim pravom pravoslavnog hrišćanstva, jer je stvorena nova država a time i ispunjen uslov autokefalnosti njene pravoslavne crkve. Međutim, Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Bosni i Hercegovini to nije ni na kraj pamet, jer je ona "čuvar" srbijanskog srpskog pravoslavlja u Bosni, njoj je strana autokefalnost bosanskohercegovačkog pravoslavlja, što ima značenje nepriznavanja državnog suvereniteta Bosne i Hercegovine.

6. U etničkom smislu, Srbi su Slaveni, preciznije Južno slavenski narod. Prema Deklaraciji, svi narodi s kojima žive Srbi su spski narodi koji su u jednom svom historijskom momentu prihvatili nečija druga jezička ili vjerska opredjeljenja. Deklaracija tako negira sva nesrpske etničke, kulturne, jezičke, vjerske identitete naroda u regionu s kojima žive Srbi.

7. U etnopolitičkom, kulturološkom, vjerskom smislu, Deklaracija je: negacija regionalnih slavenskih nesrpskih identiteta, Hrvata, Bošnjaka, Crnogoraca, negacija identiteta nesrpskih slavenskih jezika u regionu, Hrvatskog, Bosanskog, Crnogorskog, negacija svih kultura i vrijednosti nastalih na tim jezicima, njihovo tretiranje srpskom kulturom i vrijednostima, negacija vjerskih identiteta nesrpskih naroda u okruženju, Bošnjaka musimana i Hrvata katolika, srpski narod nisu samo Srbi pravoslavci, već i katolici i muslimani.

8. Svesrpskom etničkom, kulturnom i vjerskom negacijom svojih susjednih naroda, Bosanaca/Bošnjaka muslimana, Hrvata, Crnogoraca, kao i etničkih susjeda i sugrađana, negira se ontološki supstancijalitet i identitet susjednih država:

Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore. Deklaracija Svesrpskog sabora negira etnički, kulturni, vjerski sadržaj susjednih nacionalnih država: Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore.

9. Prema Deklaraciji srpski narod je *sve i svuda* i zato predstavlja jednu cjelinu. "Kroz historiju je imao više država sa različitim nazivima", kako se kaže u tački broj četiri Deklaracije, "te polaže pravo da baštini svoju bogatu tradiciju", iako se zna da srpski narod nije imao svoju državu sve do stvaranja Knjaževine Srbije. Koje države se ovdje podrazumijevaju pod srpskim zemljama, (Kosovo, Bosna, Makedonija, Crna Gora, Hrvatska), znamo iz drugih historiografskih hegemonističkih spisa bez obzira na to što se one u Deklaraciji ne spominju.

■ ARHIV M.A.A., GENOCID U SREBRENICI JEST RATNI ZLOČIN IZVRŠEN U JULU 1995. GODINE, U KOJEM JE UBIJENO PREKO 8.000 LJUDI.

III. **Negacija srpskog genocida u Srebrenici i Rezolucije UN o genocidu u Srebrenici**

Deklaracija u tački šesnaest decidno saopštava da ne podržava Rezoluciju UN o genocidu u Srebrenici i pri tome nalazi, javnosti poznato, pravdanje da je to, navodno, "pokušaj kolektivnog okrivljavanja cijelog srpskog naroda". U osnovi srbijanskog neprihvatanja Rezolucije su najmanje dva politička cilja. Jedan je nastojanje da se sačuva Rs od internacionalne osude njenog nastanka na zločinu genocida i tako se dovede u pitanje njeno postojanje uopće. Drugi razlog je u uvjerenju da Rezolucija nanosi štetu internacionalnoj reputaciji Srbije kao države koja je okrivljena za nesprječavanje genocida u Srebrenici, jer se Rezolucija poziva na presude internacionalnih sudova u Haagu, uključujući onu po kojoj je Srbija osuđena za nesprječavanje genocida u Srebrenici. Imajući u vidu srbijansku politiku prema Bosni i Hercegovini, posebno od raspada Jugoslavije, nije neshvatljivo njeno neprihvatanje Rezolucije, ali je moralno, politički, civilizacijski neprihvatljivo da ona ni nakon trideset godina ne priznaje genocid u Srebrenici. Deklaraciju Svesrpskog sabora u pogledu neprihvatanja Rezolucije o genocidu u Srebrenici demantirala je većina država demokratskog civiliziranog svijeta.

IV. **Antibosanski i antidejtonski postulati Deklaracije**

Antibosanski i antidejtonski sadržaj Deklaracije prisutan je indirektno u duhu Deklaracije a direktno od tačke šesnaest do trideset. Ovdje su predmet analize one tačke koje svojim neprihvatljivim sadržajem izazivaju posebnu pažnju.

1. Deklaracija u tački dvadeset direktno dovodi u pitanje integritet Bosne i Hercegovine, njenu teritorijalnu cjelovitost i suverenitet. U njoj se indirektno kaže da Rs ima svoju teritoriju, a direktno se kaže da njena teritorija "ne može biti otuđena mimo ustava i zakona Rs". U Deklaraciji se neustavni zakon Rs o vlasništvu na njenom administrativnom prostoru stavlja iznad Ustava BiH, presuda Ustavnog suda BiH i odluka visokih predstavnika u Bosni i Hercegovini, koji su ovlašćeni za tumačenje Ustava BiH, a koji su kazali da je država BiH vlasnik imovine. Uz to, u Deklaraciji se o teritoriji Bosne i Hercegovine, na kojoj Republika srpska organizira civilnu administrativnu vlast, govori kao o teritoriji entiteta, a ne o teritoriji države Bosne i Hercegovine, radi dobijanja materijalne koristi u slučaju secesiji Rs. Secesija Rs-a za Srbiju ima smisla samo kao odnošenje/donošenje teritorije i njenog prirodnog bogatstva. Srbijansko zalaganje za teritoriju Rs-a jeste

borba za dobijanje njenih prirodnih resursa u slučaju prisajedinjenja ili aneksije Republike srpske. Kada se riješi pitanje vlasništva administrativnog prostora Rs, prestat će briga Srbije za očuvanje tzv. teritorije Republike srpske. U Deklaraciji tako, ne samo da je prisutna prikrivena teritorijalna pretenzija Srbije prema BiH, već je evidentna koncepcija države BiH bez teritorije. U njoj je skrivena postavka da država BiH nema teritoriju, da je BiH administrativna ljuštura koja povezuje teritorije dva entiteta, iako tvorci i donosioci Deklaracije znaju da nema države koja nema svoju teritoriju. Deklaracija traži od vlasnika imovine, države BiH, da se odrekne svoje teritorije, da ne uspostavi svoje vlasništv nad svojom imovinom. Pitanje teritorije svake države je pitanje njenog teritorijalne cjelovitosti, suvereniteta i integriteta.

2. U tački dvadeset jedan Deklaracije oštro se saopštava da Bosna i Hercegovina nije jedna, niti jedinstvena izborna jedinica državnih organa koji se i ovdje nazivaju zajedničkim organima. Ovaj postulat Deklaracije suprotan je presudi Suda za ljudska prava Evrope u predmetu *Slaven Kovačević protiv BiH*. Državne organe Bosne i Hercegovine Deklaracija naziva zajedničkim organima da bi obesnažila i umanjila njihovu državnu izvornost. U tom smislu se potcrtava konsenzualni način odlučivanja u njima, a posebno u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine; tvrdnja "da Bosnu i Hercegovinu isključivo predstavlja tročlano Predsedništvo na bazi konsenzusa", je notorna laž s obzirom na sadržaj Poslovnika o radu Predsjedništva i Ustav Bosne i Hercegovine.

3. U tački dvadesetdva Deklaracija se zalaže za održanje ratnog konsocijacijskog političkog uređenja BiH utemeljenom na dva politička principa, na entitetskom i na etničkom principu.

4. U tački dvadesetpet Deklaracija, čitaj Srbija, osporava *legalitet* aktuelnog Visokog predstavnika UN u Bosni i Hercegovini (Cristiana Schmitha), jer , navodno, nema potrebnu saglasnost strane ugovornice, kao ni odgovarajuću rezoluciju Saveta bezbednosti UN o imenovanju. Ovaj stav Deklaracije nije samo prosto osporavanje Visokog predstavnika, već ima dublje značenje koje glasi: odluke koje visoki predstavnik bude donosio, iako su u skladu s njegovim nadležnostima, Srbija i Republika srpska neće prihvatiti. Šta to dalje znači neka se zapitaju visoki predstavnik i organi vlasti Bosne i Hercegovine.

5. Putem Deklaracije u tački dvadesetosam Srbija nameće Bosni i Hercegovini svoj tzv. neutralan stav prema NATO alijansi, pozivajući se na Bosanske Srbe u Rs, koji su, kako se tvrdi, saglasni s politikom Srbije o tom pitanju. Za Srbiju i Bosanske Srbe, Bosna i Hercegovina ne može imati svoje interese i potrebe mimo interesa i potrebe Srbije, odnosno srpskog naroda u BiH. Politički interesi Srbije su politički interesi Srpskog naroda u cjelini, pa tako i Bosanskih Srba. Oni su mjera interesa i iznad interesa države Bosne i Hercegovine. Srbija tako provodi *ograničen suverenitet* Bosne i Hercegovine u pogledu njenog odnosa prema NATO alijansi. Ovu tačku bi trebalo posebno da razmotri Predsjedništvo BiH i Ministarstvo odbrane.

GENERALNA SKUPŠTINA UN–A USVOJILA JE REZOLUCIJU KOJOM 11. JULI PROGLAŠAVA MEĐUNARODNIM DANOM SJEĆANJA NA GENOCID U SREBRENICI. (ARHIV M.A.A.)

6. Deklaracijom, tačka dvadeset devet, Srbija i Rs su odlučile da " ujedinjeno obeležavaju 15. septembar kao Dan srpskog jedinstva", ujedinjeno i zajednički proslavljaju "Sretenje 15. februar Dan državnosti Republike Srbije i Dan državnosti Republike Srpske". Ovdje se precizno upotrebljava pojam državnost Rs, što može da znači da se Rs smatra i tretira državom i da je njen Dan državnosti Dan državnosti Srbije. I ova tačka Deklaracije je protivna Ustavu BiH i dejtonskom mirovnom ugovoru, jer Rs nije država i zbog toga ne može imati niti svoj dan državnosti, niti može uzeti za svoj dan državnosti nečiji dan državnosti, jer na to nema pravo. Dan državnosti niti se posuđuje niti se preuzima, neotuđiv je i neprisvojiv.

Donosioci Deklaracije, Vlada Srbije i Vlada Rs, izgleda, smatraju: (1) da se u Rs kao dijelu BiH može slaviti Dan državnosti Srbije; (2) da je Republika srpska država i da kao takva tako može slaviti kao svoj dan državnosti dan državnosti druge države. Postavlja se pitanje šta znači da Srbija i Rs ujedinjeno slave Dan državnosti Srbije i Dan državnosti Rs?

7. Deklaracija Svesrpskog sabora tretira jedan administrativni dio Bosne i Hercegovine, Republiku srpsku, etničkom srpskom državom Bosanskih Srba, a ne bosanskohercegovačkim entitetom, ne samo Bosansko-srpskog, već i druga dva bosanska naroda, Bosanskih Hrvata i Bošnjaka muslimana. Takvim tretmanom dijela države BiH Srbija donosi Deklaraciju "Jedan narod jedan sabor, Srbija i Srpska" o međusobnim odnosima i na taj način, politički djeluje antidržavno na BiH.

8. Deklaracija Svesrpskog sabora ne precizira jednu oblast tzv. međusrpske saradnje, već uvodi i ulazi jedna drugoj u cjelokupni pravni sistem.

9. Deklaracijom Svesrbskog sabora Srbija i Rs su stvorile pravnu i političku, ugovornu osnovu za: (1) prikrivenu, mirnu aneksiju Rs u pravni i politički prostor Srbije, (2) za stvaranje dvojnog kondominijuma, (3) za cesiju. Šta će biti realizirano zavisi od toga kako će teći dalja implementacija Deklaracije, posebno nakon njenog usvajanja na skupštinama Srbije i Rs. Deklaracija, u tom smislu, predstavlja polazni dokument za dalje buduće, političke, pravne i druge zajedničke aktivnosti organa vlasti Srbije i organa vlasti Republike srpske.

10. Država Bosna i Hercegovina, države PIC-a, Savjet bezbjednosti UN su dužne da reagiraju na Deklaraciju: da u svom odnosu prema njoj proglase je ništavnom, da spriječe njeno usvajanje na skupštinama Srbije i Rs. Umjesto toga svi mogu da puste da se stvari i dalje odvijaju kako su se odvijale, a da se pri tome kreira percepcija, kao što se već kreira, da se nije ništa dogodilo, jer mir nije narušen. Visoko poštovanje mira je posljedica nehtijenja ili nemoći djelovanja.

11. Aneksija znači promjenu suverenosti nad nekom teritorijom. Poznat je slučaj ruske aneksije Krima (1914.). Podsjećam još i ovo: (1) u slučaju aneksije, država stari suveren, formalno zadržava pravo na svoju anektiranu teritoriju; anektirani teritorij kasnije prelazi u stvarnu vlast države koja sprovodi aneksiju. U daljem historijskom toku, odnos između starog i novog suverena može se odvijati tako da stari suveren postupno prestaje vršiti bilo kakvu vlast na anektiranoj teritoriji,

odnosno da faktički suverenitet potpuno preuzme nova suverena, kolonijalna, država koja je taj prostor mirno i pritajeno već anektirala. Kolonijalna sila ostavlja staroj državi samo nominalni suverenitet, a sama preuzima stvarnu vlast. Takvu smo situaciju imali prilikom austrougarske aneksije Bosne na Berlinskom kongresu, s tim da je izvršena otvorena aneksija tek 1908. Slično Berlinskom kongresu, odnose između Bosne i Hercegovine, Srbije i Republike srpske je stvorila Deklaracija Svesrpskog sabora.[▾2] (2) Kondominij ili koimperij, suvlasništvo, je zajednička uprava ili vlast dviju ili više država na istoj teritoriji. On je, ponekad, samo privremena mjera, dok se ne riješi, konačno, sudbina neke teritorije.[▾3] Bosna je postala kondominij Austrije i Ugarske. Kondominijum, u pravnom smislu, je ugovorno uređenje zajedničke vlasti dviju ili više država nekom politički definiranom teritorijom, gradom ili zemljom. Budući da između Bosne i Hercegovine i Srbije ne postoji ugovor o zajedničkom vladanju Rerublike srpske, Deklaracija Svesrpskog sabora je jednostran akt države Srbije protiv države BiH izveden potpisivanjem ugovora s Republikom srpskom pod nazivom Deklaracija.

12. Za Srbiju Republika srpska je država ili, u najmanju ruku, državnosna jedinica, jedinica državnosti. Na osnovu toga nastala je Deklaracija Svesrpskog sabora. Srbija i Republika srpska su se usaglasile i usvojile Deklaraciju, i između ostalog dogovorile da imaju zajednički Dan državnosti. Republika srpska do usvajanja Deklaracije nije imala niti slavila Dan državnosti.

13. Deklaracija Svesrpskog sabora je politička konkretizacija koncepcije Dobrice Ćosića o značaju srpskog postignuća u srpskim ratovima na prostoru bivše Jugoslavije devedesetih godina dvadesetog stoljeća stvaranjem Republike srpske. Historijski velikosrpski projekat je u tim ratovima izgubio Sloveniju, Hrvatsku, Kosovo, Makedoniju, ali je stvorio Republika srpska. Sada se pod okriljem Svesrpskog sabora stvara ugovorna konstrukcija buduće zajedničke države Srbije i Srpske. To je navodni nacionalni srpski prostor koji treba i koji može da održi neku novu varijantu pansrpke države, mini velike Srbije, kojem se u nekoj formi može i treba pridodati sjeverni dio Kosova i cijela ili dio, sjeverni dio, Crne Gore. Ujedinjenje Srbije i Republike srpske je politička snaga jačanja i održavanja hegemonističke doktrine Srpskog sveta danas. Deklaracija nije slučajna, a posebno nije politički i sigurnosno bezopasna za Bosnu i Hercegovinu.

[▾2] Vidi: kako je izvršena aneksija Konga (1885.) od Belgije, aneksija Koreje (1905.)od Japana u vidu protektorata, koja je otvoreno anektirana (1910.). Poznati su slučajevi aneksije Savezne države Austrije i Čehoslovačke koje je izvršio Treći Rajh.

[▾3] Primjeri: Andora, Bodensko jezero ili austrougarska aneksija Bosne (1908.)

■ ARHIV M.A.A., „SRPSKI SVET" JE TERMIN KOJIM OD SREDINE 2020. GOD. NEKI SRPSKI INTELEKTUALCI I POLITIČARI PROMIČU POVEZIVANJA SRBA U SRBIJI S ONIMA U OKOLNIM DRŽAVAMA.

Rezime

Deklaracija o Zaštiti nacionalnih i političkih prava i zajedničkoj budućnosti srpskog naroda, Jedan narod, jedan sabor - Srbija i Srpska je pravno-politička agresija na Bosnu i Hercegovinu. Ona je snažan antibosanski, antidržavni i antidejtonski udar na BiH.

U istoj mjeri, i u istom smislu, u kojem je Deklaracija srbijanska pravno-politička agresija na BiH u istoj mjeri je to iredetističko-secesionistički pravno-politički atak Republike srpske na integritet i suverenitet BiH.

Deklaracija bitno ograničava pravni i politički suverenitet BiH na jednom njenom administrativnom dijelu, u Rs. Toliko koliko pravno i politički uvodi Republiku srpsku u Srbiju i ujedinjuje ih, toliko razjedinjuje BiH i iz nje izvodi Rs.

Pitanje je koliko je i za koje potrebe je neophodno, nakon donošenja Deklaracije, podnošenje zahtjeva iz Republike srpske Federaciji Bosne i Hercegovine za tzv. razdruživanje? Razdruživanje od jedne i pri/udruživanje s drugom stranom mogu da budu jedan jedinstven proces, a mogu biti i dva različita procesa, u isto i u dva vremena.

Deklaracija direktno negira legalitet i legitimitet Visokog predstavnika u BiH Christiana Schmitha, a time odbacuje njegove odluke.

Deklaracija objelodanjuje odlučnost stvaranja neke moguće nove državne forme ujedinjene Srbije i Republike srpske, odnosno nestanak sadašnjeg oblika države Bosne i Hercegovine. Predviđa uvođenje Dana državnosti Republike srpske. Oštro se suprotstavlja izbornom zakonu na nivou države BiH.

Deklaracija veoma jasno, ali vrlo suptilno negira: sve nesrpske slavenske etničke identitete, Hrvate, Bošnjake, Crnogorace; negira identitete nesrpskih slavenskih jezika u regionu, Hrvatski, Bosanski, Crnogorski; sve što je nastalo na srpskom jeziku, na dva njegova izgovora, smatra srpskom kulturnom vrijednošću itd.

Deklaracijom Svesrbskog sabora Srbija i Rs su stvorile pravnu i političku, ugovornu osnovu za: (1) prikrivenu, mirnu, međusobno usaglašenu aneksiju Rs u pravni i politički prostor Srbije, (2) za Republiku srpsku kao dvojni kondominijum, kondominijum Bosne i Hercegovine i Srbije (3) za cesiju Rs. Šta će biti realizirano zavisi od toga kako će teći dalja implementacija Deklaracije, posebno nakon njenog usvajanja na skupštinama Srbije i Rs. Deklaracija, u tom smislu, predstavlja polazni dokument za dalje buduće, političke, pravne i druge zajedničke aktivnosti organa vlasti Srbije i organa vlasti Republike srpske.

Donošenjem Deklaracije faktički se intenzivira i internacionalizira iredentističko secesionistički proces Republike srpske koji se kolokvijalno u Rs naziva razdruživanje da bi se neutralizirala odioznost prema tom činu, sprječava se i onemogućuje pristup BiH EU-i i NATO alijansi, politički, na dvostrukom konsocijacijskom principu, konsenzusa naroda i entiteta, opstruira rad državnih organa BiH, provodi se puzajući, miran, raspad Bosne i Hercegovine.